Seks land krangler om retten til forblåste skjær i Sør-Kina-havet

Kamp om små skjær som såvidt stikker opp av havet er blitt en av de mest betente konfliktene i Asia. Eksperter samles i Oslo i dag.

Aftenpostens korrespondent
JOHN EINAR SANDVAND
Manila

Filippinenes forsvarsminister Orlando Mercado viser frem det farverike kartet over Spratly-øyene hvor flagg fra ulike land i området er plantet om hverandre på de små skjærene hvert av dem har okkupert.

Rundt kartet har forsvarsministeren festet etterretningsbilder av militære installasjoner på småøyene; ofte er bygningene mange ganger så store som grunnen de står på.

Ikke mindre enn seks land, inkludert Filippinene, hevder at alle eller deler av Spratly-øyene er deres. Det er likevel kolossen Kinas fremmarsj som bekymrer Mercado. Sist på listen er Mischief-revet, hvor Kina har bygget et anlegg som filippinerne mener må være militært. Mischief, som resten av øygruppen, ligger langt nærmere Filippinene enn Kina.

– Det er en snikende invasjon i takt med Kinas økonomiske vekst, og er blitt noe vi må ta med i våre strategiske vurderinger, sier Mercado til Aftenposten.

Frykter krig

Uttalelsen viser hvor politisk betent kampen om Sør-Kina-havet er blitt. Med både militære og økonomiske interesser på spill, frykter enkelte at konflikten i verste fall kan ende i en regional krig.

For hvem har egentlig retten til Sør-Kina-havet? Både Kina, Taiwan, Filippinene, Malaysia, Brunei og Vietnam gjør krav på mange av de samme øyene.

I stor grad er det en kamp om ressurser. Sør-Kina-havet har rike fiskefelt i tillegg til at man antar det finnes olje og gass i området. Dessuten går en av verdens viktigste skipsleder gjennom havområdet.

I dag samles internasjonale eksperter til en konferanse i Oslo med tema «menneskelig og regional sikkerhet rundt Sør-Kina-havet».

Konferansen arrangeres av Senter for utvikling og miljø ved Universitetet i Oslo.

Sammenstøt

Mest oppmerksomhet har det vært rundt de såkalte Spratly-øyene, hvor det med jevne mellomrom er episoder som demonstrerer hvor sensitivt dette spørsmålet er. Så sent som forrige fredag kom det til sammenstøt mellom den filippinske kystvakten og en kinesisk fiskebåt, hvor den kinesiske kapteinen ble drept. For noen måneder siden ble et filippinsk militærfly beskutt av vietnamesiske soldater.

Spratly-øyene består av mer enn 1200 skjær, rev og småøyer. De fleste er imidlertid små rev som såvidt stikker over havet.

– Det nærmest latterlige er at en rekke stater slåss om suvereniteten over noe som egentlig ikke er noe. Bare et fåtall av øyene - i beste fall 40 - kan regnes som øyer i havrettslig forstand, og det er tvilsomt om noen av dem har rett til mer enn 12 sjømils territorialfarvann, sier professor Stein Tønnesson ved Universitetet i Oslo, som leder et norsk forskningsprosjekt om Sør-Kina-havet og er initiativtager til Oslo-konferansen.

Likevel: Av de som gjør krav på Spratly-øyene, er det bare Brunei som ikke har okkupert én eller flere av dem.

Ifølge en oversikt fra det filippinske forsvarsdepartementet har Kina okkupert 9 øyer eller rev, Filippinene 8, Malaysia 3 eller 4, Taiwan 1 og Vietnam 21-25.

– Konflikten har potensialet i seg til å bli et flammepunkt. Allerede har det vært sammenstøt, og Vietnam og Kina har utvekslet blod tidligere, sier forsvarsminister Orlando Mercado.

Foruten soldater er det ingen bebyggelse å snakke om. Fiskere har slått seg ned i perioder under sesongen, men ingen av øyene er trolig store nok for en fast bosetning.

Gammel hevd

Selv om de omstridte øyene ligger langt unna, hevder Kina at kinesiske sjøfarere i hundrevis av år benyttet seg av området og at øyene alltid ble regnet som en del av keiserriket. En tilsvarende historisk begrunnelse brukes av Vietnam.

Land som Filippinene, Brunei og Malaysia argumenterer ut fra havretten, som gir land rett til en eksklusiv økonomisk sone på 200 sjømil fra sine territorier.

Ifølge havretten vil en slik sone også gjelde rundt øyer som er bebodd og som har et økonomisk liv. For Kina og Taiwan, som ligger mer enn 200 sjømil fra Spratly-øyene, er det derfor viktig å demonstrere at «øyene» deres gir dem rettigheter etter havretten.

Stein Tønnesson, som er historiker og Asiaforsker, mener den beste måten å løse konflikten på er å bli enige om at det ikke finnes beboelige øyer i området som har krav på egen økonomisk sone og kontinentalsokkel.

– Både en bokstavfortolkning av havrettskonvensjonen og pragmatisme leder til en slik konklusjon, sier han.

Kina har så langt bare villet forhandle med de andre landene på tosidig basis. Og den sørøstasiatiske organisasjonen ASEAN, hvor alle de andre landene er med, har hatt vanskelig for å opptre samlet i forhold til Kina og Taiwan.

Tønnesson er likevel ikke enig med dem som spår krig. Han mener at erfaringen viser at nasjonene ikke ønsker at uenigheten skal utvikle seg til en storkonflikt. De mange episodene som har vært, brukes i stedet i et politisk spill.

john.einar@sandvand.net

Aftenposten 2.06.00

Aftenp. 2/6-00